

**UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE ȘTIINȚĂ ȘI TEHNOLOGIE
POLITEHNICA BUCUREȘTI**

ȘCOALA DOCTORALĂ DE FILOLOGIE

Teză de doctorat

**Fenomenul calchierii din punctul de vedere al traducătorului
(The Calque Phenomenon from the Translator's Point of View)**

Conducător de doctorat:

Conf. univ. dr habil, Constantin Manea

Student - Doctorand:

Ionela Cristina Bogdan (Sandu)

PITEȘTI

2025

**UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE ȘTIINȚĂ ȘI TEHNOLOGIE
POLITEHNICA BUCUREȘTI**

CENTRUL UNIVERSITAR PITEȘTI

ȘCOALA DOCTORALĂ DE FILOLOGIE

COMISIA DE ÎNDRUMARE ȘI INTEGRITATE ACADEMICĂ

Profesor asociat Amalia Mărășescu, PhD

Profesor asociat Valentina Stîngă, PhD

Profesor asociat Cristina Ungureanu, PhD, Habil

Profesor asociat Daniela Constantina Rogobete, PhD

Fenomenul calchierii din punctul de vedere al traducătorului

Conducător de doctorat:

Profesor asociat Constantin Manea,

PhD, Habil.

Student - Doctorand:

Ionela Cristina Bogdan (Sandu)

PITEȘTI

2025

Fenomenul calchierii din punctul de vedere al traducătorului (The Calque Phenomenon from the Translator's Point of View)

Rezumatul tezei de doctorat

Conținutul rezumatului:

1. Introducere și motivație
2. Cadrul teoretic
3. Corpus și metodologie
4. Tehnici de traducere
5. Fenomenul calchierii (taxonomie și analiză)
6. Anglicisme și barbarisme
7. Studii de caz (literatură, presă, politică, sport)
8. Calchierea din punctul de vedere al traducătorului
9. Discuții și concluzii

Fenomenul calchierii din punctul de vedere al traducătorului

- Rezumat -

1. Introducere și motivație

Teza de doctorat *Fenomenul calchierii din punctul de vedere al traducătorului* începe cu o justificare puternică a motivului pentru care calcul, sau traducerea de împrumut, merită să fie studiată în detaliu în contextul lingvistic românesc. Introducerea servește nu numai ca foaie de parcurs pentru cercetare, ci și ca reflecție asupra mediului social, cultural și lingvistic mai larg în care are loc fenomenul. Autorul situează cercetarea la intersecția mai multor discipline: lingvistică, traductologie, sociolingvistică, psiholingvistică și chiar studii culturale, deoarece răspândirea fenomenului calchierii nu este doar o chestiune de vocabular, ci și un simptom al contactului cultural și al negocierii identității.

Limba română, ca toate limbile vii, a fost întotdeauna supusă influențelor externe. De-a lungul istoriei sale, ea a încorporat cuvinte și structuri din latină, slavă, turcă, greacă, maghiară, franceză și italiană. Fiecare dintre aceste faze de contact a lăsat urme permanente asupra limbii. De exemplu, împrumuturile slave au îmbogățit vocabularul religios și administrativ, în timp ce turca a adus termeni legați de alimentație, îmbrăcăminte și viața de zi cu zi. Franceza, în secolul al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea, a furnizat mii de cuvinte în domenii precum știința, politica și cultura. Aceste valuri de împrumuturi au fost adesea văzute ca semne ale modernizării, ajutând limba română să se integreze în civilizația europeană.

Cu toate acestea, ceea ce distinge perioada actuală este dominația fără precedent a limbii engleze. Spre deosebire de influențele anterioare, care erau confinate regional sau limitate la anumite registre, engleza pătrunde în toate aspectele vieții moderne: politică, afaceri, știință, tehnologie, divertisment, publicitate și comunicare de zi cu zi. Această omniprezență înseamnă că împrumuturile englezești nu sunt adăugiri ocazionale, ci presiuni constante asupra vocabularului, sintaxei și chiar stilurilor discursive românești. Teza evidențiază faptul că traducerile calchiate, ca traduceri ale structurilor englezești, joacă un rol deosebit de important în acest proces.

Calcul, sau traducerea de împrumut, presupune imitarea structurii unei expresii străine prin traducerea componentelor sale cu cuvinte native. De exemplu, englezescul *honeymoon* este redat ca *lună de miere*, care s-a naturalizat în limba română. În mod similar, *zgârie-nori* este tradus *prin skyscraper*. Acestea sunt considerate calcuri reușite: folosesc resurse

românești, sunt idiomatice și completează lacune lexicale. Cu toate acestea, multe alte calcuri sunt incomode, redundante sau înșelătoare. Expresii *precum a face sens* (de la *to make sense*) sau *a aplica pentru un job* (de la *to apply for a job*) sunt non-standard și perturbă uzul idiomatic românesc. Autorul susține că această natură duală - expresiile ca îmbogățire și distorsionare - le face demne de o investigație susținută.

Motivația principală a tezei provine din recunoașterea faptului că traducătorii sunt în prima linie a contactului lingvistic. Traducătorii, fie că lucrează în literatură, jurnalism, documentație tehnică sau conținut audiovizual, se confruntă în mod constant cu decizia de a împrumuta, calchia sau adapta. Alegerile lor au efecte pe termen lung. O calchiere prost aleasă se poate răspândi prin mass-media și se poate normaliza, în timp ce un idiom adaptat cu grijă poate păstra integritatea limbii române, transmițând în același timp conceptul străin. Experiența profesională a autorului în domeniul traducerii i-a permis să conștientizeze direct modul în care calicii pătrund în limba română prin intermediul practicilor de traducere.

Motivația este, de asemenea, intelectuală: autorul observă că calcul este puțin studiat în comparație cu împrumutul direct. Dicționarele și studiile lingvistice urmăresc adesea anglicismele ca importuri lexicale, dar acordă mai puțină atenție modului în care structurile engleze remodelează limba română prin traducere. Această teză încearcă să umple acest gol, oferind atât o definiție teoretică, cât și o analiză bazată pe corpus a calcilor în limba română contemporană.

Introducerea subliniază faptul că limba nu este doar un instrument neutru de comunicare, ci și un simbol al identității. Pe măsură ce România se integrează în structurile economice și culturale globale, dezbaterile cu privire la puritatea lingvistică versus deschidere devin mai aprinse. Unii lingviști și critici culturali consideră anglicismele și calcurile drept amenințări la adresa identității naționale, diluând caracterul distinctiv al limbii române. Alții susțin că împrumuturile sunt naturale și chiar benefice, permițând României să țină pasul cu evoluțiile globale. Teza adoptă o poziție echilibrată: nu pledează pentru izolaționism lingvistic și nici nu îmbrățișează împrumutul nelimitat. În schimb, ea își propune să evalueze calcurile de la caz la caz, făcând distincție între cele care îmbogățesc limba română și cele care o sărăcesc.

Exemple de calcuri problematice

Introducerea oferă exemple izbitoare din jurnalismul românesc, unde traducerile literale ale expresiilor englezești creează adesea efecte comice sau incomode. De ex:

- *royalty* a fost tradus odată prin *regalități* cu referire la patronii bogați, producând o distorsiune umoristică.

- *eventually* a fost calchiat în *eventual*, deși cuvântul românesc înseamnă în mod tradițional *posibil* mai degrabă decât *în cele din urmă*.
- *to induce costs* a fost redat *ca a induce costuri*, ceea ce sună artificial în discursul economic românesc.

Astfel de exemple evidențiază pericolele calchierii: nu numai că produc stângăcii stilistice, dar riscă și să dezinformeze cititorii și să creeze schimbări semantice pe termen lung.

Dincolo de presă, calcurile sunt din ce în ce mai des întâlnite în publicitate, tehnologie și vorbirea de zi cu zi. Expresii precum *a downloada fișiere* sau *a printa documente* arată împrumuturi hibride, în timp ce altele precum *a aplica pentru un job* sunt calcuri complete. Aceste expresii sunt deosebit de frecvente în rândul generațiilor tinere, care sunt mai expuse la limba engleză prin intermediul rețelelor sociale, al jocurilor și al divertismentului. Teza subliniază faptul că acest factor generațional este crucial: ceea ce începe ca calcuri non-standard poate deveni normalizat în discursul generațiilor viitoare dacă nu este analizat.

Introducerea se încheie prin sublinierea responsabilității etice și profesionale a traducătorului. Traducerea nu înseamnă doar transferul de sens, ci și păstrarea resurselor expresive ale limbii țintă. Un bun traducător trebuie să știe când să calchieze, când să împrumute și când să adapteze idiomatice. Acest lucru necesită nu numai competență lingvistică, ci și sensibilitate culturală și judecată stilistică. Teza se poziționează atât ca o analiză academică, cât și ca un apel la practici de traducere mai responsabile. Prin conștientizarea fenomenului calchierii, cercetarea speră să contribuie la standarde mai ridicate în traducere și la protejarea bogăției expresive a limbii române.

2. Cadrul teoretic

Cadrul teoretic al tezei pune bazele întregului studiu. Acesta clarifică conceptele de *traducere*, *echivalență* și *calc* și situează fenomenul calchierii în cadrul unor teorii lingvistice și traductive mai largi. Autorul demonstrează că, pentru a înțelege calculul, este necesar să se apeleze la mai multe discipline în același timp: traductologie, lingvistică generală, lingvistică de contact și sociolingvistică.

Conceptul de echivalență se află în centrul teoriei traducerii de zeci de ani. Cu toate acestea, rămâne una dintre cele mai contestate noțiuni. Teza analizează mai multe definiții și abordări ale echivalenței, arătând că fiecare are implicații asupra modului în care sunt evaluate calchiile.

- **Roman Jakobson (1959)** a făcut distincția între *traducerea intralingvistică* (parafrazarea în cadrul aceleiași limbi), *traducerea interlingvistică* (între limbi) și *traducerea intersemiotică* (între sisteme semiotice, cum ar fi cuvintele în imagini).

Pentru Jakobson, echivalența este întotdeauna aproximativă, niciodată absolută. Prin urmare, calchiurile reprezintă o încercare de *echivalență structurală*, dar deseori eșuează din punct de vedere pragmatic.

- **Eugene Nida (1964)** a propus o distincție între *echivalența formală* (fidelitatea față de formă și conținut) și *echivalența dinamică* (fidelitatea față de efect). O calchiere poate atinge echivalența formală - păstrând structura expresiei sursă - în timp ce subminează echivalența dinamică, deoarece efectul asupra cititorilor români poate fi mai degrabă confuzia decât claritatea.
- **Vinay și Darbelnet (1958)** au clasificat tehnicile de traducere în *directe* (împrumut, calc, traducere literală) și *oblice* (transpunere, modulare, echivalență, adaptare). Calcul, în această taxonomie, ocupă un spațiu liminar: mai fidel decât adaptarea, dar mai puțin radical decât împrumutul. Modelul lor este deosebit de util pentru a situa calcul în raport cu alte strategii.
- **Susan Bassnett (1991)** și cercetătorii funcționaliști de mai târziu (cum ar fi Hans Vermeer cu *teoria sa Skopos*) au subliniat că traducerile trebuie evaluate în funcție de scop. Din această perspectivă, acceptabilitatea calculilor depinde de funcția lor comunicativă. Dacă o calchiere îndeplinește scopul textului în cultura țintă, ea poate fi justificată. Dacă denaturează efectul comunicativ, acesta eșuează.

Prin trecerea în revistă a acestor teorii, teza subliniază faptul că traducerile calchiate nu sunt în mod inerent "bune" sau "rele". Valoarea lor depinde de tipul de echivalență prioritarizat și de scopul traducerii.

Una dintre clarificările teoretice făcute în teză este distincția dintre *calc* și *traducere literală*. Deși cele două sunt adesea confundate, ele nu sunt identice.

- O **traducere literală** urmărește redarea cuvânt cu cuvânt. De exemplu, traducerea "I am hungry" prin *Eu sunt flămând* este literală, dar și idiomatică în limba română.
- Un **calc**, în schimb, reproduce *structura* expresiei sursă folosind componente native, introducând adesea modele sintactice sau semantice străine. De exemplu, "a face sens" → *a face sens* este un calque deoarece limba română nu folosește în mod tradițional verbul *a face* în această coloație.

Această distincție este importantă deoarece multe expresii problematice din jurnalismul românesc nu sunt traduceri literale în sens restrâns, ci calculi care forțează logica sintactică engleză asupra limbii române.

Teza prezintă o taxonomie a calculilor, pornind atât de la teoria lingvistică, cât și de la exemple practice:

1. **Calcuri lexicale** - în care cuvintele compuse sunt traduse direct (de exemplu, *skyscraper* → *zgârie-nori*). Unele devin complet integrate și îmbogățesc lexicul.
2. **Calcuri frazeologice** - expresii idiomatice sau fixe reproduse structural (de exemplu, *love at first sight* → *dragoste la prima vedere*). Acestea reușesc adesea pentru că rezonază metaforic în limba română.
3. **Calcuri morfologice** - imitații ale modelelor morfologice străine. De exemplu, formarea de expresii românești prin oglindirea perechilor verb-nume englezești, ca *un sens al feței*.
4. **Calcuri semantice** - când un cuvânt românesc existent dobândește un sens nou sub influența străină. Cel mai cunoscut exemplu este *locație*, care a trecut de la "taxă de închiriere" la "loc" datorită englezei *location*.
5. **Calcuri sintactice** - în care sunt importate structuri sintactice străine, cum ar fi utilizarea excesivă a vocii pasive după modelul stilului birocratic englez.
6. **Calcuri mixte** - în care elemente din cele de mai sus se suprapun, producând structuri hibride.

Această tipologie oferă coloana vertebrală pentru analiza ulterioară a corpusului, permițându-i autorului să clasifice sistematic fiecare calcă observată.

O dimensiune teoretică importantă este lexicografia. Dicționare precum **DEX**, **DCR2** și **DCR3** încearcă să documenteze împrumuturile, dar adesea rămân în urma utilizării. Calcurile se răspândesc în presă și online cu mult înainte de a apărea în dicționare. Acest lucru creează tensiuni între lingvistica descriptivă (înregistrarea a ceea ce spun oamenii) și lingvistica prescriptivă (care le spune oamenilor cum ar trebui să vorbească). Teza susține că traducătorii trebuie să fie conștienți de ambele aspecte: ar trebui să respecte evoluția uzului, dar și să se ferească de calcuri pripite sau inutile.

Capitolul teoretic concluzionează că calculul este un fenomen complex care nu poate fi judecat izolat. Acesta trebuie analizat în raport cu teoria echivalenței, tipologiile de împrumut, lingvistica de contact și prestigiul cultural. Prin situarea calculului în acest peisaj teoretic bogat, teza pregătește terenul pentru investigația bazată pe corpus care urmează.

3. Corpus și metodologie

Succesul unui studiu privind împrumuturile lingvistice și calcurile depinde nu numai de încadrarea teoretică, ci și de fiabilitatea materialului empiric. Teza dedică o atenție semnificativă construirii unui corpus care este atât reprezentativ, cât și divers, asigurându-se că rezultatele reflectă practica lingvistică reală, mai degrabă decât exemple izolate. Metodologia

este concepută pentru a echilibra **amplitudinea** (acoperirea mai multor domenii ale discursului) și **profunzimea** (analizarea calcurilor în context).

Corpusul utilizat în teză este atent selectat pentru a surprinde cele mai active domenii în care influența engleză pătrunde în limba română. Acesta constă în trei componente principale:

1. **Ziare și reviste** - Publicații de largă circulație precum *Gazeta Sporturilor* (2019) și *Libertatea* (2021) formează coloana vertebrală a corpusului. Ziarele au fost alese deoarece funcționează ca documente colective, modelând obiceiurile lingvistice publice. Acestea ajung la audiențe mari, influențează limbajul vorbit și servesc adesea drept modele pentru exprimarea cotidiană.
2. **Media audiovizuale** - Programele de radio și televiziune au fost incluse pentru a surprinde difuzarea orală a calcurilor. Emisiunile de știri, talk-show-urile și reclamele oferă exemple valoroase de limbă română vorbită influențată de engleză. Aceste surse sunt deosebit de importante, deoarece calcurile din discursul oral se răspândesc adesea mai repede decât în limba scrisă.
3. **Discursul oral și comunicarea de zi cu zi** - Corpusul documentează, de asemenea, calcurile găsite în conversația informală, sloganurile publicitare și discursul online. Vorbitorii tineri, în special, contribuie cu calcuri inovatoare influențate de jocuri, social media și cultura pop.

Prin combinarea acestor surse, corpus-ul acoperă atât registrele formale, cât și cele informale, comunicarea scrisă și vorbită și mai multe domenii ale vieții.

Perioada principală de colectare a datelor a fost între 2020 și 2024. Acest interval de timp este semnificativ deoarece coincide cu o globalizare accelerată a mass-mediei românești, în special prin digitalizare. Pandemia COVID-19, de exemplu, a intensificat expunerea la discursul științific și jurnalistic englez, ceea ce a dus la o creștere a calcurilor în vocabularul legat de sănătate. Termeni precum *lockdown* au fost împrumutați direct, dar alții au fost calchiați, cum ar fi *distanțare socială* (de la *distanțarea socială*). Prin urmare, alegerea acestei perioade asigură faptul că corpus-ul reflectă cea mai recentă etapă a influenței englezei asupra limbii române.

Corpusul este organizat tematic pentru a permite comparația între diferite domenii ale vieții:

- **Politică și relații internaționale** - unde jurnaliștii români traduc frecvent discursul anglo-american, producând calcuri precum *principiul dominoului* (domino principle).
- **Economie și afaceri** - unde termeni precum *a induce costuri* (to induce costs) sunt introduși în limba română din jargonul englez de afaceri.

- **Sport** - un domeniu saturat de expresii englezești, precum *fair play* sau metafore calchiate precum *a înscrie puncte politice* (to score political points).
- **Culture and Lifestyle** - unde publicitatea și divertismentul răspândesc calcuri, de exemplu, *trenduri de fashion* sau *show-uri de talente*.
- **Știință și tehnologie** - cu termeni precum *inteligență artificială* (artificial intelligence), un calker de succes, alături de hibrizi precum *o downloada*.

Etape metodologice

Cercetarea urmează un proces metodologic structurat:

1. **Identificarea calcurilor** - Calcurile potențiale au fost identificate prin compararea expresiilor românești cu echivalentele lor englezești în aceleași contexte. Expresiile suspecte au fost semnalate atunci când păreau să reproducă mai degrabă structuri englezești decât expresii românești.
2. **Referințe încrucișate în dicționare** - Fiecare expresie identificată a fost comparată cu principalele dicționare românești, inclusiv **DEX**, **DCR2** și **DCR3**. Această etapă a asigurat faptul că studiul a făcut distincția între expresiile consacrate și calcuri mai noi, non-standard.
3. **Analiza contextuală** - Calcurile au fost examinate în contextul lor textual sau oral. De exemplu, *un sens al feței* poate părea ciudat într-un articol academic, dar poate fi normalizat în comentariile jurnalistice.
4. **Clasificare** - Calcurile au fost clasificate în conformitate cu tipologia prezentată în cadrul teoretic (lexical, frazeologic, semantic, sintactic, morfologic sau mixt).
5. **Comparație și sinteză** - Constatările au fost comparate între domenii, intervale de timp și registre. Modelele au fost sintetizate pentru a dezvălui tendințe mai largi în practicile românești de împrumut.

Limitări metodologice

Teza recunoaște, de asemenea, limitări. În primul rând, alegerea ziarelor, deși justificată, poate exagera vizibilitatea calcurilor. Jurnaliștii, adesea sub presiunea timpului, se bazează foarte mult pe traduceri ale agențiilor internaționale. Acest lucru îi face deosebit de predispuși la a calchia. Discursul cotidian, în schimb, poate fi mai rezistent. În al doilea rând, datele orale sunt mai greu de documentat sistematic, în special în conversațiile ocazionale. Prin urmare, este posibil ca corpus-ul să nu surprindă pe deplin calcurile în limba română vorbită. În al treilea rând, studiul se concentrează pe limba română influențată de limba engleză; influențele altor limbi (cum ar fi franceza sau italiana) sunt mai puțin importante în această analiză.

În ciuda acestor limitări, metodologia este solidă deoarece surprinde un spectru larg de utilizare. Ziarele asigură reprezentativitatea, mediile audiovizuale surprind diseminarea orală, iar discursul cotidian ilustrează schimbarea generațională. Combinația de verificare a dicționarelor, analiză contextuală și clasificare garantează atât rigoare, cât și flexibilitate.

Secțiunea de corpus și metodologie demonstrează că traducerile calchiate nu sunt curiozități izolate, ci un fenomen răspândit care modelează limba română contemporană. Prin documentarea și clasificarea sistematică a calcului, teza oferă o bază pentru evaluarea impactului său. Metodologia asigură că concluziile despre îmbogățire versus degradare sunt fundamentate pe date reale, nu pe anecdote.

4. Tehnici de traducere

Traducerea nu este doar un exercițiu lingvistic, ci și o negociere culturală. Alegerile făcute de traducători determină dacă textul țintă se citește în mod natural, păstrează integritatea limbii și transmite sensul în mod eficient. Prin urmare, teza dedică o secțiune semnificativă tehnicilor de traducere, trecând în revistă tipologiile clasice propuse de Vinay & Darbelnet, Nida și alții, înainte de a analiza modul în care calcul interacționează cu aceste strategii în practica românească contemporană.

Traducerea directă și oblică

Taxonomia lui Vinay și Darbelnet rămâne una dintre cele mai influente în studiile de traducere. Ei împart strategiile în două categorii principale:

1. Traducerea directă

- **Împrumutul** - adoptarea directă a unui cuvânt străin. Exemple în limba română includ *pizza*, *computer*, *weekend*. Aceste cuvinte își păstrează forma străină, uneori cu mici adaptări fonetice (*job* - *jobby* în argoul colocvial). Împrumutul este adesea neproblematic atunci când conceptul nu are echivalent nativ.
- **Calque** - imitarea structurală a unei expresii străine, folosind cuvinte native. *Honeymoon* - *lună de miere* este un exemplu clasic. Unele calcuri se integrează bine, altele produc hibrizi stânjenți.
- **Traducere literală** - redare cuvânt cu cuvânt care rămâne acceptabilă din punct de vedere gramatical și semantic. De exemplu, "The house is big" - *Casa este mare*. Traducerea literală funcționează atunci când structurile se aliniază între limbi.

2. Traducerea oblică

- **Transpunere** - schimbarea categoriilor gramaticale fără alterarea sensului. Exemplu: *He decided* → *A luat o decizie* (literal "El a luat o decizie").
- **Modulație** - schimbarea perspectivei sau a categoriei semantice. Exemplu: *It is not difficult* → *Este ușor* (It is easy).
- **Echivalență** - găsirea unei expresii idiomatice echivalente. Exemplu: *It's raining cats and dogs* → *Plouă cu găleata*.
- **Adaptare** - substituție culturală. Exemplu: înlocuirea *baseball* cu *fotbal* (fotbal/soccer) atunci când se adresează publicului român.

Traducătorii aleg adesea calcuri pentru că par a fi "sigure". Ei evită caracterul străin al împrumuturilor, deoarece calcurile folosesc material nativ. De asemenea, ele par fidele, deoarece reproduc structura sursei. Totuși, această siguranță aparentă este înșelătoare. Calcurile pot distorsiona subtil limba țintă prin importarea unor modele sintactice sau semantice străine.

De exemplu, englezescul *to make sense* calchiat ca *a face sens* introduce o structură străină de limba română, unde *a avea sens* este idiomatice. În timp, dacă *a face sens* se răspândește, el poate eroda sistemul colocvial natural al limbii române.

O problemă cheie în teză este alegerea între împrumut și calc. Împrumuturile precum *software* sau *internet* intră în limba română neschimbate deoarece nu există un echivalent existent. Calcurile, însă, dublează adesea în mod inutil termenii nativi. De exemplu, românescul *loc* sau *sediu* exprimă deja sensul de *locație*, însă *locație* (calchiat din engleză) se răspândește rapid. În astfel de cazuri, calcurile nu îmbogățesc, ci creează redundanță.

Teza susține că traducătorii ar trebui să fie prudenți: atunci când există un termen românesc bun, calchierea ar trebui evitată. Împrumutul poate fi uneori mai puțin dăunător, deoarece semnalează în mod clar originea străină, în timp ce calcul maschează influența străină în haine autohtone, ceea ce îl face mai greu de combătut.

Calcul este adesea confundat cu traducerea literală. Distincția este subtilă, dar importantă. Traducerea literală păstrează sensul și structura atunci când cele două limbi sunt compatibile. De exemplu, *The student reads a book* - *Studentul citește o carte*. Calcul, în schimb, forțează limba română în structuri englezești. *A aplica pentru un job* nu este o traducere literală, ci un calc, deoarece în română se spune în mod tradițional *a candida la un post*.

Această distincție arată că traducerile calchiate nu sunt doar "traduceri literale proaste". Ele sunt imitații structurale care pot remodela treptat limba țintă.

Calcuri în domenii specializate

Teza constată, de asemenea, că calcurile sunt deosebit de frecvente în domeniile specializate în care traducătorii sunt presați să redea rapid terminologia nouă:

- **Economie** - Expresii precum *a induce costuri* sau *a implementa politici* reflectă colocviile englezești, dar sună nefiresc în română.
- **Știință și tehnologie** - Termeni precum *inteligență artificială* (artificial intelligence) sunt calcuri de succes, în timp ce alții precum *a downloada* sunt forme hibride.
- **Politică și relații internaționale** - Calcuri precum *principiul dominoului* sau *războiul stelelor* intră în limba română prin discursul jurnalistic.

Teza analizează și motivele pentru care traducătorii recurg la calcuri. Un factor este psihologic: pentru vorbitorii bilingvi, calchierea este mai ușoară din punct de vedere cognitiv decât inventarea de echivalente idiomatice. Un alt factor este practic: jurnaliștii și traducătorii lucrează adesea sub o presiune extremă a timpului. Realizarea rapidă a traducerilor conduce la scurtături, iar calcurile sunt soluții rapide.

Acest lucru explică de ce calcurile proliferază în jurnalism: reporterii traduc rapid articole din agențiile de presă, bazându-se pe structurile engleze în loc să le adapteze. Efectul cumulativ este normalizarea calcurilor în mass-media românească.

O preocupare recurentă este aceea că calcurile repetate devin normalizate. Expresii care inițial par străine pot, după o utilizare frecventă, să intre în limba română de zi cu zi. De exemplu, *a aplica pentru un job* ar fi putut suna ciudat acum douăzeci de ani, dar astăzi mulți vorbitori tineri o acceptă ca fiind naturală. Acest proces de normalizare arată cum tehnicile de traducere modelează direct evoluția lingvistică.

Teza concluzionează că folosirea calcurilor ocupă un loc ambiguu printre tehnicile de traducere. Acesta poate fi:

- **Îmbogățitor**, atunci când produce expresii idiomatice de succes (*lună de miere*, *zgârie-nori*).
- **Neutră**, atunci când umple golurile lexicale fără prea mult efect stilistic.
- **dăunătoare**, atunci când introduce redundanță, distorsionează normele idiomatice sau răspândește confuzie terminologică.

Sarcina traducătorului este de a judeca cu atenție când calchierea este justificată și când este preferabilă adaptarea sau împrumutul.

5.Fenomenul calchierii (taxonomie și analiză)

Acest capitol central definește, clasifică și ilustrează sistematic calcurile. Tipurile includ:

- Calcuri lexicale: compuși noi precum "zgârie-nori" (zgârie-nori).
- Calcuri frazeologice: expresii precum "dragoste la prima vedere" (dragoste la prima vedere).
- Calcuri morfologice: imitații structurale precum "a face sens", care intră în conflict cu normele românești.
- Calcuri semantice: cuvinte românești existente care dobândesc sensuri noi sub influența limbii engleze, de exemplu, "locăție" pentru "location".

Autorul dă numeroase exemple din discursul presei. Jurnaliștii au scris despre "a induce costuri", o calchiere literală a lui "a induce costuri", ceea ce este nefiresc în limba română. Alte exemple includ "gust elaborat" de la "gust elaborat". Prietenii falși sunt o altă sursă: "eventual" în română înseamnă "posibil", dar sub influența limbii engleze este folosit greșit pentru a însemna "în cele din urmă".

Capitolul evidențiază rezultatele comice sau absurde ale calcurilor. De exemplu, traducerea cuvântului "regalitate" prin "regalități" produce un umor neintenționat. Cu toate acestea, unele calcuri reușesc și îmbogățesc lexicul, demonstrând linia fină dintre inovație și denaturare.

6. Anglicisme și barbarisme

Cel de-al patrulea capitol extinde discuția la anglicisme în sens larg, dintre care calcurile sunt un subset. Anglicizarea este determinată de globalizare, de dominația mass-mediei anglo-americe și de integrarea României în instituțiile internaționale. Autorul face distincția între împrumuturile pozitive care completează golurile lexicale și "barbarismele" negative care dublează sau denaturează cuvintele românești.

Exemplele includ "provocator" influențat de "challenging", "decent" reinterpretat din engleza "decent" și "negocia" folosit în contexte modelate după "to negotiate" (de exemplu, "a negocia o situație"). Re-latinizarea este, de asemenea, remarcată: Împrumuturile englezești reînvie forme care par a fi de origine latină, creând un paradox în care limba română, o limbă romanică, se reconectează cu rădăcinile sale latine prin intermediul limbii engleze.

Capitolul dezbate adaptarea versus laxism. Unii traducători integrează cu grijă anglicismele, păstrând claritatea, în timp ce alții le îmbrățișează fără discernământ, ducând la confuzie. Această tensiune ilustrează lupta mai largă dintre deschiderea și conservarea lingvistică.

7. Studii de caz

Teza include studii de caz detaliate care concretizează fenomenul. Unul dintre acestea se referă la traducerea în limba română a romanului lui Agatha Christie "They Do It with Mirrors", redat prin "Oglinda spartă". Alegerea reflectă o schimbare semantică influențată de raționamentul calchiat, dar nu reușește să capteze rezonanța metaforică a originalului. Cazul ilustrează modul în care calcurile pot denatura sensul literar.

Alte studii de caz provin din presă. Expresii precum "războiul stelelor" ("Star Wars"), "principiul dominoului" ("domino principle") sau "a face pașii necesari" ("to take the necessary steps") sunt acum calcuri obișnuite. Unele sunt inofensive și chiar utile, în timp ce altele înlocuiesc sintagme românești perfect funcționale.

Aceste studii demonstrează că calcurile nu sunt erori izolate, ci modele sistemice cu consecințe culturale. Ele dezvăluie modul în care deciziile de traducere se răsfrâng asupra mass-mediei și discursului public.

8. Calchierea din punctul de vedere al traducătorului

Al cincilea capitol restrânge obiectivul la perspectiva traducătorului. Traducătorii sunt atât victime, cât și agenți ai calchierii. Ei se confruntă cu presiunea de a reda rapid și fidel textele în limba engleză, subestimând adesea distanța culturală. Autorul analizează exemple de comunicare distorsionată cauzată de calchiere, cum ar fi traducerile literale de expresii idiomatice care sună nefiresc în limba română.

Echivalența frazeologică este identificată ca o problemă deosebit de spinoasă. Proverbele, expresiile idiomatice și metaforele rareori se potrivesc perfect între limbi. Traducătorii care calchează expresii idiomatice riscă să producă fraze fără sens. De exemplu, traducerea literală a expresiei "to spill the beans" i-ar deruta pe cititorii români, însă astfel de erori se produc.

Capitolul examinează, de asemenea, lexicografia. Dicționare precum DCR2 și DCR3 încearcă să înregistreze anglicismele, însă utilizarea vorbită și jurnalistică depășește adesea codificarea. Autorul subliniază că, fără norme clare de traducere, calcurile vor continua să se răspândească. Experții citați în teză dezbat dacă această schimbare ar trebui combătută sau standardizată, dar toți sunt de acord că traducătorii au o responsabilitate specială.

9. Discuții și concluzii

Teza se încheie cu o evaluare echilibrată. Calcurile nu sunt dăunătoare în sine; multe dintre ele au fost naturalizate și îmbogățesc exprimarea românească. Cu toate acestea, calchierea necontrolată duce la redundanță, derivă semantică și stângăcie stilistică. Autorul insistă asupra faptului că traducătorii trebuie să cultive conștiința tipurilor de echivalență și să reziste tentației de a calchia fără discernământ.

Practica de a traduce literal cuvinte sau fraze dintr-o limbă în alta este cunoscută *sub* numele de *calchiere* și este un fenomen interesant în studiul limbilor. Observațiile finale cu privire la fenomenul calchierii sunt următoarele:

Calcurile demonstrează frecvent modul în care limbile se adaptează la idei sau noțiuni noi, ilustrând interacțiunea și influența culturală. Prin încorporarea ideii într-o metodă care respectă gramatica și vocabularul nativ, mai degrabă decât prin utilizarea directă a cuvintelor împrumutate, acestea pot contribui la menținerea integrității lingvistice a limbii împrumutate.

Pe de altă parte, purismul lingvistic - o situație în care limba împrumutată își pierde frazele distinctive sau bogăția idiomatică - poate rezulta din calchierea excesivă.

În mediile bilingve sau multilingve, în care vorbitorii sunt frecvent expuși la două sau mai multe limbi, calculele sunt deosebit de răspândite.

În aceste situații, calcurile pot contribui la reducerea decalajelor lingvistice, făcând inteligibile noțiunile străine.

Calchierea pe scară largă poate provoca, în timp, modificări considerabile ale frazeologiei și vocabularului unei limbi, ceea ce, uneori, estompează distincțiile lingvistice.

Exemple în diferite limbi:

Există multe calcuri din latină (de exemplu, "Duhul Sfânt" din "Spiritus Sanctus"), germană (de exemplu, "viziune asupra lumii" din "Weltanschauung") și franceză (de exemplu, "zgârie-nori" din "gratte-ciel").

Alte limbi, precum spaniola și italiana, prezintă, de asemenea, indicii de calchiere, în special din engleză în epoca contemporană (de exemplu, cuvântul spaniol "rascacielos" înseamnă literalmente "zgârie-nori").

Deși calcurile pot facilita traducerea, în cazul în care subtilitățile culturale sau contextuale originale nu sunt transmise cu exactitate, acestea pot provoca, de asemenea, neînțelegeri sau pierderi de sens.

Nu toate propozițiile pot fi traduse cu exactitate, iar anumite calcuri pot suna ciudat sau neplăcut în limba pe care o împrumută, în special dacă intră în conflict cu regulile idiomatice sau sintactice ale acesteia.

Calcurile dau dovadă de inventivitate lingvistică, permițând limbilor să se schimbe prin absorbția de concepte noi, păstrându-și în același timp integritatea structurală. Cu toate acestea, ele reprezintă, de asemenea, o problemă pentru conservarea limbii, deoarece ar putea în cele din urmă să înlocuiască termenii convenționali, omogenizând limba.

Calcurile au capacitatea de a se integra atât de mult într-o limbă în timp, încât oamenii uită că sunt termeni străini și îi tratează ca pe termeni locali. Această metodă demonstrează modul în care influențele externe sunt asimilate și modificate de-a lungul timpului, susținând evoluția naturală a limbilor.

Fenomenul calchierii demonstrează cât de dinamice sunt limbile și cât de bine pot absorbi informații noi. El evidențiază influența interacțiunii culturale asupra formării limbilor și ilustrează armonia dintre inovația și conservarea lingvistică. Calcurile pot îmbunătăți un cuvânt împrumutat direct în limba țintă, care poate părea uneori invaziv sau nepotrivit. În schimb, un calque permite traducătorului să mențină integritatea lingvistică și culturală a limbilor sursă și destinație.

Cu toate acestea, calcurile au potențialul de a îmbunătăți în timp vocabularul și expresiile din limba țintă. Prin intermediul calcurilor, sunt introduse idei noi și, în consecință, limba se schimbă și crește, adăugând aceste cuvinte noi la vocabularul său. Prin utilizarea strategică a calcurilor, traducătorii pot reduce în mod eficient diferențele lingvistice și culturale, menținând structura și sensul textului original și modificându-l în același timp pentru limba țintă. În acest fel, ei îmbunătățesc lizibilitatea, relevanța culturală și acuratețea traducerii.

Influența limbii engleze asupra limbii române acoperă două aspecte: cel lexical și cel frazeologic. Și chiar dacă este clar că va trebui să vorbim despre importul agresiv de cuvinte din limba engleză, deocamdată propun să ne limităm la nivelul frazeologic.

Odată ajunși la acest nivel, vom constata, fără îndoială, că limba română este, de aproape trei decenii, victima fără apărare a limbii engleze. Prin calc se înțelege "atribuirea unor sensuri noi, după un model străin, unor cuvinte existente în limbă sau formularea unor enunțuri care sună nefirec, pentru că preiau schema compozițională și topica unei limbi (în acest caz, engleza), dar folosind cuvinte dintr-o altă limbă (în acest caz, româna)".

Atunci când sunt utilizate neglijent, calcurile pot provoca confuzie sau concepții greșite, în special atunci când publicul vizat nu este familiarizat cu contextul cultural original. Atunci când calcurile sunt folosite în exces, pot duce la declarații ciudate sau incomode în limba țintă, mai ales dacă nu se potrivesc bine cu utilizarea idiomatică a limbii. Calcurile pot pune, de asemenea, dificultăți în comunicare, traducere și identitate culturală, ceea ce le face o componentă complicată, dar esențială a studiilor lingvistice.

În general, creșterea manifestării fenomenului calchierii a fost evidentă mai ales în ultimii ani, derivând direct din globalizare și, în special, din influența crescândă a limbii engleze asupra altor limbi. Problema esențială este, așadar, dacă avem de-a face cu o îmbogățire sau o îmbunătățire semantică, sub influența calcurilor semantice în cauză, sau este vorba doar de o semantică abuzivă, cauzată de similitudinea de formă care pare să unească două sau mai multe cuvinte.

În concluzie, calcurile sunt un instrument important pe care traducătorii trebuie să îl dețină, dar, la fel ca orice alt instrument, cea mai bună utilizare a acestora vine din evaluarea atentă a posibilelor lor efecte și din folosirea lor doar în situațiile adecvate.